

บทที่ 7

บทสรุปและเสนอแนะ

ในการศึกษาเปรียบเทียบความมุ่งหวังของบิดาเกี่ยวกับการศึกษาของบุตรในเขตเมืองและเขตชนบท โดยมีแนวความคิดกว้าง ๆ ที่ใช้ในการศึกษาคือ บิดาที่มีสถานะแวดล้อมทางประชากร เศรษฐกิจ และสังคมที่คล้ายคลึงกันหรือใกล้เคียงกัน แต่อาศัยอยู่ในสภาพแวดล้อมทางสังคมที่แตกต่างกัน น่าจะมีความมุ่งหวังในเรื่องการศึกษาของบุตรแตกต่างกัน

ผลจากการศึกษาครั้งนี้ปรากฏว่าความแตกต่างของความมุ่งหวังของบิดาเกี่ยวกับการศึกษาของบุตรในเขตเมืองและเขตชนบทที่สำคัญประการแรกขึ้นกับโครงสร้างทางสังคมของเขตเมืองและเขตชนบทที่แตกต่างกัน โดยพบว่า โดยทั่วไปบิดาในเขตเมืองจะมีความมุ่งหวังให้บุตรเรียนในระดับที่สูงกว่าบิดาในเขตชนบท และบิดาที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองส่วนมากมุ่งหวังให้บุตรเรียนในระดับมัธยมศึกษาขึ้นไปมากที่สุด และมุ่งหวังให้บุตรเรียนในระดับเท่าที่สามารถ รองลงมา ขณะที่บิดาที่อาศัยอยู่ในเขตชนบทมุ่งหวังให้บุตรเรียนในระดับประถมศึกษามากที่สุด อันดับรองลงมาคือเรียนในระดับมัธยมศึกษาขึ้นไป

และเมื่อได้พิจารณาจากปัจจัยต่าง ๆ ที่นำมาเป็นแนวทางในการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างเขตเมืองและเขตชนบท พบความแตกต่างพอสรุปได้ดังนี้

ปัจจัยทางประชากรอายุของบิดา

บิดาที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองทุกกลุ่มอายุมีความมุ่งหวังให้บุตรเรียนในระดับมัธยมศึกษาขึ้นไปในอัตราส่วนที่สูงกว่าบิดาที่อาศัยอยู่ในเขตชนบททุกกลุ่มอายุ และบิดาใน

เขตเมืองทุกกลุ่มอายุมุ่งหวังให้บุตรเรียนในระดับมัธยมศึกษาขึ้นไปมากที่สุด โดยเฉพาะบิดากลุ่มอายุ 15 - 29 ปี จะมีความมุ่งหวังให้บุตรเรียนในระดับมัธยมศึกษาขึ้นไปสูงกว่าบิดาในกลุ่มอายุ 30 - 49 ปีและ 50 ปีขึ้นไป ส่วนบิดาในเขตชนบททุกกลุ่มอายุมุ่งหวังให้บุตรเรียนในระดับประถมศึกษามากที่สุด โดยเฉพาะบิดากลุ่มอายุ 15 - 29 ปี จะมุ่งหวังให้บุตรเรียนในระดับนี้มากกว่าบิดาในกลุ่มอายุอื่น ๆ

จำนวนบุตรที่มีชีวิตอยู่

บิดาที่มีบุตรที่มีชีวิตอยู่จำนวนเท่าใดก็ตามที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองจะมีความมุ่งหวังให้บุตรเรียนในระดับที่สูงกว่าบิดาที่อาศัยในเขตชนบทที่มีบุตรจำนวนเท่ากัน และทั้งในเขตเมืองและเขตชนบท บิดาที่มีบุตรจำนวนน้อย (1 - 3 คน) จะมีความมุ่งหวังให้บุตรเรียนในระดับมัธยมศึกษาขึ้นไปสูงกว่าบิดาที่มีบุตรจำนวนมาก (ตั้งแต่ 7 คนขึ้นไป) และบิดาที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองไม่ว่าจะมีบุตรจำนวนเท่าใด จะมุ่งหวังให้บุตรเรียนในระดับมัธยมศึกษาขึ้นไปมากที่สุด โดยเฉพาะบิดาที่มีบุตร 1 - 3 คน จะมีความมุ่งหวังให้บุตรเรียนในระดับนี้มากที่สุด ขณะที่บิดาในเขตชนบทส่วนมากจะมีความมุ่งหวังให้บุตรเรียนแค่ระดับประถมศึกษาเท่านั้น

ความต้องการบุตรเพิ่ม

บิดาที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองทั้งที่ต้องการบุตรเพิ่มและไม่ต้องการบุตรเพิ่มมีความมุ่งหวังให้บุตรเรียนในระดับมัธยมศึกษาขึ้นไปสูงกว่าบิดาที่อาศัยอยู่ในเขตชนบทที่ ต้องการบุตรเพิ่มและไม่ต้องการบุตรเพิ่มเช่นเดียวกัน อนึ่ง ใ้พบว่าความต้องการบุตรเพิ่มหรือไม่ต้องการบุตรเพิ่มของบิดาที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองไม่มีอิทธิพลต่อความมุ่งหวังในด้านการศึกษาของบุตรกล่าวคือ บิดาที่ต้องการบุตรเพิ่มและไม่ต้องการบุตรเพิ่มมีความมุ่งหวังให้บุตรเรียนในระดับมัธยมศึกษาขึ้นไปไม่แตกต่างกัน ขณะที่ความต้องการบุตรเพิ่มหรือไม่ต้องการบุตรเพิ่มของบิดาที่อาศัยอยู่ในเขตชนบทจะมีอิทธิพลต่อความมุ่งหวังของบิดาในเรื่องการศึกษาของบุตรอยู่บ้างคือ บิดาที่ไม่ต้องการบุตรเพิ่มจะมุ่งหวังให้บุตร

เรียนในระดับประถมศึกษา น้อยกว่าบิดาที่ต้องการบุตรเพิ่ม และขณะเดียวกันบิดาที่ไม่ต้องการบุตรเพิ่มจะมุ่งหวังให้บุตรเรียนในระดับมัธยมศึกษาขึ้นไปสูงกว่าบิดาที่ต้องการบุตรเพิ่มในอัตราส่วนเล็กน้อย

การย้ายถิ่น

บิดาที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองทั้งที่เคยย้ายถิ่นและไม่เคยย้ายถิ่นมีความมุ่งหวังให้บุตรเรียนในระดับมัธยมศึกษาในอัตราส่วนที่สูงกว่าบิดาที่อาศัยอยู่ในเขตชนบท และนอกจากนี้พบว่า ความมุ่งหวังเกี่ยวกับการศึกษาของบุตรของบิดาที่อาศัยในเขตเมือง ไม่มีความแตกต่างกันระหว่างบิดาที่ไม่เคยย้ายถิ่นและเคยย้ายถิ่นตั้งแต่ 3 ครั้งขึ้นไป โดยต่างก็มุ่งหวังให้บุตรเรียนในระดับมัธยมศึกษาขึ้นไปมากที่สุด รองลงมาจะมุ่งหวังให้บุตรเรียนได้ตามความสามารถ สำหรับในเขตชนบทพบว่า ประสิทธิภาพในการย้ายถิ่นของบิดาจะมีผลต่อความมุ่งหวังของบิดาในเรื่องการศึกษาของบุตร โดยพบว่าบิดาที่ไม่เคยย้ายถิ่นเลยจะมุ่งหวังให้บุตรเรียนแค่ระดับประถมศึกษามากที่สุด สำหรับบิดาที่มีประสิทธิภาพในการย้ายถิ่นตั้งแต่ 3 ครั้งขึ้นไป มุ่งหวังให้บุตรเรียนในระดับมัธยมศึกษาขึ้นไปมากที่สุด

ปัจจัยทางเศรษฐกิจ

อาชีพ

บิดาที่ประกอบอาชีพข้าราชการ ค้าขาย ช่างและบริการ ทั้งในเขตเมืองและเขตชนบทจะมีความมุ่งหวังให้บุตรเรียนในระดับมัธยมศึกษาขึ้นไปเช่นเดียวกัน ส่วนบิดาที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรวมในเขตเมืองจะมุ่งหวังให้บุตรเรียนในระดับมัธยมศึกษาขึ้นไปเช่นกัน แต่บิดาที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรวมในเขตชนบทจะมุ่งหวังให้บุตรเรียนแค่ระดับประถมศึกษาเท่านั้น และอาชีพได้เข้าไปมีอิทธิพลต่อความมุ่งหวังของบิดาเกี่ยวกับการศึกษาของบุตร โดยบิดาที่มีอาชีพที่ต้องใช้ความรู้ความสามารถเฉพาะอย่างเช่น ข้าราชการ ทั้งในเขตเมืองและชนบทจะมีความมุ่งหวังให้บุตรเรียนในระดับมัธยมศึกษาขึ้นไปสูงกว่าบิดาที่มีอาชีพเกษตรกรรวม

ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว

บิดาที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองทุกระดับฐานะทางเศรษฐกิจต่างมุ่งหวังให้บุตรเรียนในระดับมัธยมศึกษาขึ้นไปมากที่สุด รองลงมาคือมุ่งหวังให้บุตรเรียนเท่าที่สามารถ และบิดามีฐานะร่ำรวยจะมีความมุ่งหวังให้บุตรเรียนในระดับนี้ในอัตราส่วนที่สูงกว่าบิดาฐานะปานกลางและยากจน ส่วนบิดาที่อาศัยในเขตชนบททุกระดับฐานะทางเศรษฐกิจมุ่งหวังให้บุตรเรียนในระดับประถมศึกษามากที่สุด รองลงมาคือมุ่งหวังให้บุตรเรียนในระดับมัธยมศึกษาขึ้นไป และบิดาที่ยากจนจะมุ่งหวังให้บุตรเรียนในระดับประถมศึกษาสูงกว่าบิดาฐานะปานกลางและร่ำรวย บิดาที่มีฐานะร่ำรวยจะมุ่งหวังให้บุตรเรียนในระดับมัธยมศึกษาขึ้นไปสูงกว่าบิดากลุ่มฐานะอื่น ๆ

ปัจจัยทางสังคม

ระดับการศึกษาของบิดา

บิดาที่มีการศึกษาตั้งแต่ประถมศึกษาปีที่ 7 ขึ้นไปทั้งในเขตเมืองและเขตชนบท จะมีความมุ่งหวังให้บุตรเรียนในระดับมัธยมศึกษาขึ้นไปเช่นเดียวกัน ขณะที่บิดาที่มีการศึกษต่ำกว่าประถมศึกษาปีที่ 7 ในเขตเมืองมุ่งหวังให้บุตรเรียนในระดับมัธยมศึกษาขึ้นไป ส่วนบิดาที่มีการศึกษต่ำกว่าประถมศึกษาปีที่ 7 ในเขตชนบทมุ่งหวังให้บุตรเรียนแค่ระดับประถมศึกษา และระดับการศึกษาของบิดาได้เข้ามามีอิทธิพลต่อความมุ่งหวังเกี่ยวกับการศึกษาของบุตรโดยบิดาทั้งเขตเมืองและเขตชนบทที่ยังมีการศึกษาระดับสูงเท่าใดก็ยังมีระดับความมุ่งหวังในเรื่องการศึกษาของบุตรสูงขึ้นด้วย ขณะที่บิดาที่ไม่มีการศึกษาเลยในเขตชนบทต้องการให้บุตรศึกษาสูงกว่าตนเล็กน้อยคือระดับประถมศึกษาเท่านั้น และมากกว่า 1 ใน 4 ของบิดาที่ไม่มีการศึกษาในเขตเมืองต้องการให้บุตรเรียนในระดับมัธยมศึกษาขึ้นไป

การติดต่อกับสื่อสารมวลชน

สื่อสารมวลชนอันได้แก่หนังสือพิมพ์ หนังสือและนิตยสาร วิทยุและโทรทัศน์

พบว่า บิดาที่อ่านหนังสือพิมพ์บ่อย ๆ ทั้งในเขตเมืองและเขตชนบทจะมีความมุ่งหวังให้บุตรเรียนในระดับมัธยมศึกษาขึ้นไปในอัตราที่แทบจะไม่มี ความแตกต่างกันเลย แต่บิดาที่เคยอ่านหนังสือพิมพ์นาน ๆ ครั้งหรือไม่เคยอ่านเลยนั้นพบว่า บิดาในเขตเมืองจะมีความมุ่งหวังให้บุตรเรียนในระดับมัธยมศึกษาขึ้นไปสูงกว่าบิดาที่อาศัยอยู่ในเขตชนบท เรื่องความถี่ในการอ่านหนังสือและนิตยสาร พบว่าบิดาที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองทั้งที่เคยอ่านหนังสือและไม่เคยอ่านหนังสือเลย จะมีความมุ่งหวังให้บุตรเรียนในระดับมัธยมศึกษาขึ้นไปในอัตราส่วนที่สูงกว่าบิดาในเขตชนบททั้งที่เคยอ่านหนังสือและไม่เคยอ่านหนังสือเลย เรื่องการฟังวิทยุ พบว่าบิดาที่เคยฟังวิทยุบ่อย ๆ ฟังนาน ๆ ครั้ง และไม่เคยฟังวิทยุเลยในเขตเมืองจะมีความมุ่งหวังให้บุตรเรียนในระดับมัธยมศึกษาขึ้นไปสูงกว่าบิดาในเขตชนบท สำหรับเรื่องการดูโทรทัศน์นั้นพบว่าบิดาที่เคยดูโทรทัศน์ในเขตเมืองจะมีความมุ่งหวังให้บุตรเรียนในระดับมัธยมศึกษาขึ้นไปสูงกว่าบิดาในเขตชนบทเพียงเล็กน้อย แต่สำหรับบิดาที่ไม่เคยดูโทรทัศน์และอยู่ในเขตเมืองจะมีความมุ่งหวังให้บุตรเรียนในระดับมัธยมศึกษาขึ้นไปสูงกว่าบิดาที่ไม่เคยดูโทรทัศน์เลยในเขตชนบท และการติดต่อกับสื่อมวลชนจะมีอิทธิพลต่อความมุ่งหวังของบิดาเกี่ยวกับการศึกษาของบุตร โดยพบว่าบิดาของทั้งสองเขตที่เคยติดต่อกับสื่อมวลชนจะมีความมุ่งหวังให้บุตรเรียนในระดับมัธยมศึกษาขึ้นไปมากกว่าบิดาที่ไม่เคยติดต่อกับสื่อมวลชนเลย และพบว่าบิดาในเขตเมืองที่ไม่เคยติดต่อกับสื่อมวลชนเลย ก็ยังมีความมุ่งหวังให้บุตรเรียนในระดับมัธยมศึกษาเช่นกัน แต่ในอัตราส่วนที่ต่ำกว่า ขณะที่บิดาในเขตชนบทที่ไม่เคยติดต่อกับสื่อมวลชนเลยนั้นมุ่งหวังให้บุตรเรียนในระดับประถมศึกษาเป็นส่วนใหญ่

ผลจากการศึกษาในครั้งนี้ สามารถสรุปผลได้ว่าโดยทั่วไป ความมุ่งหวังเกี่ยวกับการศึกษาของบุตรของบิดาที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองจะสูงกว่าบิดาที่อาศัยอยู่ในเขตชนบท ซึ่งเกิดจากสภาพแวดล้อมทางสังคมที่แตกต่างกันของเขตเมืองและเขตชนบทคือ ในเขตเมืองซึ่งเป็นศูนย์กลางของความเจริญทางด้านวัตถุและความเจริญทางด้านวิชาการหลาย ๆ ด้าน แต่สำหรับในเขตเมืองใหญ่ ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรุงเทพมหานคร อุบลราชธานี และเครื่องส่งเสริมทางสังคมที่จะช่วยเพิ่มพูนความรู้ก็ขาดแคลนอย่างมากในชนบท นอก

จากนี้โรงเรียนรัฐบาลหรือเอกชนในเขตชนบทก็มักจะมีปัญหาเรื่องครูผู้สอน วิชาคุณภาพ ทั้งด้านวิชาการ ความสามารถซึ่งจะมีผลสะท้อนไปถึงทัศนคติของคนในเขตนั้นด้วย ฉะนั้น ความมุ่งหวังของบิดาในเขตเมืองจึงย่อมสูงกว่าเขตชนบทเป็นของธรรมดา แต่การศึกษาคครั้งนี้ได้จำกัดเป้าหมายของการศึกษาไว้ในวงแคบเพียงเพื่อดูความแตกต่างในความมุ่งหวังของบิดาในทั้งสองเขต เท่านั้น มิได้ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความมุ่งหวังของบิดาโดยเฉพาะ แต่พอจะมองเห็นได้ว่าปัจจัยต่าง ๆ ที่นำมาเป็นแนวทางในการศึกษานั้นน่าจะมีอิทธิพลต่อความมุ่งหวังเกี่ยวกับการศึกษาของบุตร ขณะเดียวกันไม่อาจกล่าวได้ว่าการศึกษาครั้งนี้ละเอียดและถูกต้องสมบูรณ์ที่สุด ทั้งนี้ เพราะยังมีปัจจัยอื่น ๆ อีกมากที่มิได้นำมาศึกษาเนื่องจากข้อจำกัดของข้อมูลและการศึกษาครั้งนี้เป็นการตามถึงทัศนคติของบิดามากกว่าจะเป็นการศึกษาถึงพฤติกรรม ซึ่งอาจจะเกิดความไม่แน่นอนหรืออาจจะมิใช่ความต้องการที่แท้จริงของผู้ตอบปัญหาก็เป็นได้ ซึ่งผู้วิจัยได้ตระหนักในปัญหาข้อนี้เป็นอย่างมาก และได้ระมัดระวังในการวิเคราะห์ข้อมูลไว้ด้วยแล้ว

การศึกษาคครั้งนี้เป็นการศึกษาความมุ่งหวังของบิดา โดยอาศัยสภาพแวดล้อม เช่นการศึกษา อาชีพ และฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว เป็นต้น มาเป็นแนวทางในการศึกษาถึงความแตกต่างของความมุ่งหวังของบิดาในเขตเมืองและเขตชนบท ซึ่งพบว่าการศึกษาและปัจจัยทางเศรษฐกิจจะมีผลต่อความมุ่งหวังของบิดา เพราะบิดาที่มีการศึกษาสูงขึ้น หรือฐานะทางเศรษฐกิจดีขึ้นจะมีความมุ่งหวังให้บุตรเรียนสูงขึ้น ซึ่งรัฐบาลน่าจะ พัฒนาระดับการศึกษาของประชาชนให้สูงขึ้น โดยเฉพาะการให้การศึกษาในระบบนอกโรงเรียน เพื่อเป็นการพัฒนาความรู้ความก้าวหน้าของประชาชน โดยให้สอดคล้องกับลักษณะอาชีพของประชาชนในดินนั้น ๆ และให้ความรู้ทางด้านการเพิ่มผลผลิตต่าง ๆ โดยสอนให้รู้จักวิธีการใช้ที่ดินที่ถูกต้องกว่าควรจะทำอย่างไรเพื่อสามารถให้ที่ดินที่มีคุณค่าและมีปริมาณผลผลิตเพิ่มขึ้น ซึ่งจะเป็นการพัฒนาคนให้ดีขึ้น และทำให้ประชาชนมีความคิดก้าวหน้าขึ้น ความมุ่งหวังให้บุตรซึ่งเป็นผลเมืองของชาติในอนาคตได้มีการศึกษาที่สูงขึ้นด้วย และจะได้พลเมืองที่มีคุณภาพดีขึ้น ซึ่งจะทำให้เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาทางการศึกษาและการวางแผนพัฒนาทางด้านสังคมและวิชาการมากขึ้น ขณะ

เดียวกันจะช่วยให้ทราบถึงแนวโน้มของความมุ่งหวังเกี่ยวกับการศึกษาของบุตรในอนาคต
ด้วย

ขอเสนอแนะ

1. การศึกษารั้ครั้งนี้เนื่องมาจากผู้ศึกษามีได้หาข้อมูลด้วยตนเอง แต่ได้รับความอนุเคราะห์จากสถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ให้ใช้ข้อมูลจากโครงการวิจัยต่อเนื่องระยะยาวเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจและประชากรของประเทศไทย ในส่วนที่เป็นกรวิจัยทั้งเขตเมืองและเขตชนบทระหว่างเดือนเมษายน - พฤษภาคม 2512 และ 2513. ซึ่งข้อมูลที่ได้มาเป็นการถามอย่างกว้าง ๆ ถึงลักษณะทางเศรษฐกิจ สังคม และประชากรของผู้ถูกสัมภาษณ์ มิได้มุ่งที่จะศึกษาเฉพาะเรื่องความมุ่งหวังเกี่ยวกับการศึกษาของบุตรโดยเฉพาะ จึงทำให้จำนวนตัวอย่างในเรื่องนี้มีจำกัด หากมีผู้สนใจที่จะศึกษาในเรื่องนี้ การเพิ่มจำนวนตัวอย่างในการศึกษาให้มากขึ้น จะทำให้ผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับเรื่องนี้กระทำได้อย่างสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

2. ข้อมูลที่ได้ในครั้งนี้ได้จากการถามหัวหน้าครัวเรือนชายที่มีบุตรชายอายุระหว่าง 6 - 12 ปี หรือถามบุตรชายคนสุดท้อง ซึ่งทำให้บิดาที่มีบุตรอายุมากกว่าหรือน้อยกว่านี้ไม่ตกเป็นตัวอย่าง ซึ่งอาจทำให้ไม่ได้พบความมุ่งหวังที่แท้จริงก็ได้ เพราะมิใช่ข้อมูลเกี่ยวกับบุตรแต่ละคนของเขา ดังนั้นจึงน่าที่จะศึกษาถึงความมุ่งหวังของบิดาที่มีต่อบุตรชายคนอื่น ๆ ด้วย

3. ควรศึกษาถึงความมุ่งหวังของบิดาที่มีต่อการศึกษาของบุตรหญิงหรือความมุ่งหวังของมารดาที่มีต่อการศึกษาของบุตรชาย หรือ/และบุตรหญิงด้วย เพื่อสามารถเปรียบเทียบดูว่า ความมุ่งหวังเกี่ยวกับการศึกษาของบุตรจะเหมือนกันหรือแตกต่างกันประการใด

4. ควรจะมีการศึกษาถึงเรื่องความมุ่งหวังเกี่ยวกับการศึกษาของบุตรโดยเฉพาะอย่างละเอียดอีกครั้งหนึ่ง เพื่อดูถึงปัจจัยที่จะนำมาผลต่อเรื่องนี้ โดยทำการควบคุมตัวแปรต่าง ๆ เพื่อจะได้ดูว่าปัจจัยเหล่านั้นจะมีอิทธิพลต่อความมุ่งหวังของบิดาทั้งในเขตเมืองและเขตชนบทจริงหรือไม่ประการใด ซึ่งจะ เป็นประโยชน์ในการวางแผนทางการศึกษาของชาติ